

Metka Bukošek:

»Za poljubčke je dobil vse«: Črna kronika v sodnih dokumentih Zgodovinskega arhiva Celje

Razstava in razstavni katalog, Celje: Zgodovinski arhiv, 2013, 54 strani

Črna kronika je ena najbolj branih in spremljanih vsebin. Mediji nas vsak dan »bombardirajo« z novimi in tudi zastarelimi zgodbami, vezanih na kriminal, korupcijo, nesreče in razne tragedije. Sodni arhivi so bogat vir informacij, te pa so le del bogate kulturne dediščine, shranjene v naših arhivih. Njihove vrednosti oziroma veljave se zavedamo šele v zadnjem obdobju, saj postajajo vir za študij kršitev prava in raziskovalce, ki raziskujejo spremembe pravnih pravil ter predpisov na vseh ravneh posameznika in družbe. Zaradi nestrokovnega dela je bilo v preteklosti uničenega veliko bogatega gradiva. Sodni spisi iz polpreteklih obdobij se zelo razlikujejo od »suhoparnih« sodb danes, saj ne vsebujejo raznih prilog v obliki brošur, potrdil, listin, izpiskov, zavarovalniških polic, logotipov, računov... Sodobno zgodovinopisje veliko bolj privlači vsakdanjik človeka, lokalne posebnosti, socialno življenje naših prednikov in se ne ukvarja zgolj s politično zgodovino, zato so sodni arhivi neprecenljiv vir informacij. Sodne zbirke omogočajo resničen, neolepšan in realen vpogled v vsakdanjik naših prednikov in nas hote ali nehote opomnijo na stanje morale in rast družbe ter njenih vrednot v času.

Zgodovinski arhiv Celje se s še eno zanimivo in sodobno izvedeno razstavo, z razstavo z naslovom »Za poljubčke je dobil vse« ponovno odziva na sodobno stanje družbe s pestro paleto primerov, ki so že našim prednikom burkali vsakdanjik. Razstava je na ogled že od oktobra 2013. Namen razstave je prikazati raznolikost gradiva v pravosodnih fondih, saj je v njih poleg proceduralnega postopka najde še marsikaj drugega kot vpogled v način delovanja sodišč in kaznovalne politike. Avtorica razstave mag. Metka Bukošek, ki se s prevzemanjem, urejanjem pravosodnih fondov ukvarja že dve desetletji, je izmed tisočih sodnih spisov pravosodnih fondov Zgodovinskega arhiva Celje izbrskala 26 raznovrstnih primerov, ki skupaj sestavljajo celoto razstave, vredne ogleda.

Sam koncept je precej zanimiv, nenavaden in »nevaren«. Že v avli Zgodovinskega arhiva Celje se oči ustavijo na obrisu trupla na tleh, na stenah pa visijo udarni naslovi razstavljenih primerov. Ob vstopu v razstavni prostor dobi obiskovalec občutek, kot da je vstopil v rubriko Črna kronika. Naslovi zgodb so jasni in v obiskovalcu zbudijo radovednost. Zgodbe so predstavljene objektivno, dopolnjene s sodnimi spisi z različnimi prilogami, fotografijami in predmeti, ki obiskovalca popeljejo nazaj v čas in prostor zločina. Izpostaviti je potrebno primer velenjskih roparjev, saj se je v sodnem spisu ohranila fotografija vodje in člana roparske združbe, ki je označena tudi z imenom.

Razstava je nastala ob podpori Ministrstva za kulturo RS, Mestne občine Celje in Zavarovalnice Triglav in v sodelovanju z Muzejem slovenske policije, Pokrajinskim muzejem Celje, Muzejem novejšje zgodovine Celje, Zasavskim muzejem Trbovlje, Tehniškim muzejem Slovenije in Slovenskim filmskim arhivom (Arhiv Republike Slovenije), saj so za razstavo prispevali predmete. Razstavljeni primeri so s pomočjo arhivskega gradiva za seboj dobili zgodbo, poleg tega pa dajo razstavljenem spisu »obraz«. Tako sta v razstavni vitrini boksar in kompas, ki se nanašata na zgodbo Čez Solčavo v Avstrijo, ki govori o načrtovanju bega treh rudarjev v Avstrijo leta 1951. Avtorica je v spisu odkrila, da so oblasti zasegle ta dva predmeta, ju izročile muzeju, zato ju je poiskala in vključila v razstavo. V vitrini je tudi Pelikanov fotoaparater znamke *Leica*. Fotoaparater iste znamke je

tat ukradel znanemu celjskemu fotografu Josipu Pelikanu. Naslov razstave *Za poljubčke je dobil vse* se nanaša na mesarja iz Savinjske doline, ki je prodajalka v trgovini s steklovino Weiner na Glavnem trgu v Celju nosil meso. Prodajalki sta v zameno za meso mesarju prodajali steklovino in porcelanaste izdelke pod ceno, ta pa jih je preprodajal naprej. Kot pravi kavalir je prodajalki vozil na večerje in ju zabaval v gostilnah. Mesar je s tem da se je po Savinjski dolini hvalil, da v Celju za poljubčke dobiš vse, zbudil pozornost ljudi, tako da so ga prijaviли oblastem. Za poljubčke je dobil vse, tudi tri tedne ječe, prodajalki pa sta si je prislužili šest in štiri tedne.

V sklopu razstave je predstavljenih tudi več hujših in krutih kaznivih dejanj, kot so detomor, posilstvo otrok, ilegalni splavi, rop ... Spregledati ni mogoče umora Ivanke Zakrajšek, saj so poleg sodbe razstavljene tudi v sklopu sodnega spisa ohranjeni fotografije trupla, pisma in skica kraja umora.

Razstavo dopolnjuje bogat katalog. Na 54 razgibanih in moderno oblikovanih straneh je predstavljenih vseh 26 razstavljenih kazenskih primerov, dopoljenih z zanimivimi fotografijami. Razstava in spremljajoči katalog posredno z vsebino opozarjata na problem vrednotenja arhivskega gradiva pravosodja in opozarjata na njegov bogati vir informacij.

Anja Prša